

Γαϊδουρινή υπομονή.

Γράφει ο Απόστολος Νικολαΐδης, Ομ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών,
Πρόεδρος Ινστιτούτου «Άγιος Μάξιμος ο Γραικός».

Οι ποικίλες συμπεριφορές του γαϊδάρου είναι ίσως οι πλέον συνηθισμένες για να περιγράψει κάποιος ανθρώπινες δράσεις και συμπεριφορές. Τις περισσότερες φορές με αρνητικό και κάποιες φορές με θετικό πρόσημο, όπως για παράδειγμα η γαϊδουρινή υπομονή, φυσικό πρότυπο για όσους επιθυμούν να την αποκτήσουν, αφού χωρίς αυτήν είναι αδύνατον κάποιος να σωθεί κατά το «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται» (Ματθ. 14, 13) και «ἐν τῇ υπομονῇ ἡμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν» (Λουκ. 21, 19). Ὅσοι ἔχουν ἀκόμα στο σπίτι ἢ στο χωριό τους γαίδαρο, τον ἔχουν δε φορτωμένο με δυσβάστακτα υλικά, θα ἔχουν ἀσφαλῶς τὴν ἐμπειρία τῆς ἀτελείωτης υπομονῆς και τῆς ἀδιαμαρτύρητης στάσης του.

Και δεν είναι μόνο ο γαίδαρος πρότυπο υπομονής αλλά και ολόκληρη η κτίση. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην Καμήλα και το μυρμήγκι, αλλά και στα πτηνά που υπομονετικά κλωσούν τα αυγά τους. Το ίδιο συμβαίνει και με τα φυτά. Κάποιος Γάλλος συγγραφέας του περασμένου αιώνα δήλωσε ότι δεν γίνεται να φυτέψεις ένα βελανίδι το πρωί και να περιμένεις το απόγευμα να καθίσεις στη σκιά της βελανιδιάς.

Η υπομονή τελικά δεν είναι μόνο το βασικό χαρακτηριστικό της φύσης, αλλά και το μεγάλο μυστικό της πνευματικής ζωής. Κατά τον Θεοφάνη τον Έγκλειστο η υπομονή αποτελεί την ανθρώπινη συμβολή στο κεφάλαιο της σωτηρίας. Ο Θεός βάζει τη σωτηρία και εμείς την υπομονή. Ο όσιος Παΐσιος ο Αγιορείτης, στηριζόμενος στο λόγο του Αδελφόθεου Ιακώβου, ότι είναι μακάριος όποιος υπομένει πειρασμούς (Ιακ. 1, 12), την χαρακτηρίζει ως το ισχυρότερο φάρμακο που θεραπεύει τις μεγάλες και μακρόχρονες δοκιμασίες. Είναι δε τόσο δυνατή ώστε να φέρνει θεϊκά αποτελέσματα.

Αν θέλουμε να ακριβολογήσουμε, η υπομονή δεν συνιστά αποκλειστικό κατόρθωμα του ανθρώπου αλλά προϊόν της συνέργειας ανθρώπου και Χάριτος. Ο λόγος είναι προφανής. Όποιος πράγματι αγωνίζεται να είναι υπομονετικός αυτός υπερβαίνει τη φύση του και συμπεριφέρεται όπως ο Θεός. Και αυτό δεν είναι μια εύκολη υπόθεση. Απαιτεί την υπέρβαση των μηχανισμών που αναγκάζουν τον άνθρωπο να αποφεύγει τα θυσιαστικά και να επιλέγει τα απολαυστικά.

Κανείς δεν μπορεί να έχει υπομονή αν δεν είναι ταπεινόφρων, γράφει ο ιερός Χρυσόστομος. Αλλά και κανείς δεν μπορεί να είναι ταπεινόφρων αν δεν είναι υπομονετικός. Με την υπομονή εξορίζεται η υπερηφάνεια, σχολιάζει και ο Μ. Βασίλειος, και έρχεται η ταπείνωση. Η υπομονή προϋποθέτει ακόμη την αυτογνωσία και τη συναίσθηση των οικείων αμαρτημάτων και λαθών.

Η υπομονή δεν αποκτιέται από τη μια μέρα στην άλλη αλλά χρειάζεται χρόνο και πολλή εξάσκηση. Όποιος νομίζει ότι η απόκτηση της υπομονής είναι μια γρήγορη και εύκολη υπόθεση μοιάζει με αυτόν που φυτεύει ένα κλήμα και ενώ αυτό δεν έχει ακόμη ριζώσει έχει την απαίτηση να φάει σταφύλια και να πιεί κρασί, καθώς είπε ο όσιος Παΐσιος. Η υπομονή φυτεύεται το χειμώνα, γράφει ο ίδιος, αλλά ανθίζει την άνοιξη. Όποιος βιάζεται έχει μάλλον απουσία εσωτερικής ειρήνης.

Τι ακριβώς όμως καλείται ο άνθρωπος του Θεού να υπομείνει;

-Το ρήμα υπομένω εξηγεί κυρίως τον τρόπο που κάποιος αντιμετωπίζει τις κακοτυχίες και θλίψεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα από την Παλαιά Διαθήκη ο Ιώβ, του οποίου το όνομα συνδέθηκε με τη λεγόμενη

«ιώβεια» υπομονή. Μετά από μια μεγάλη περίοδο ευημερίας και πλούσιων θείων δωρεών έρχεται ο καιρός της μεγάλης δοκιμασίας. Θάνατος αγαπημένων προσώπων, καταστροφή κοπαδιών, απώλεια της μεγάλης περιουσίας, καταιγισμός θλίψεων και ασθενειών, συκοφαντίες, ονειδισμούς, εγκατάλειψη, απομόνωση και ό,τι άλλο μπορεί να περιγράψει την ανθρώπινη δυστυχία. Όλα αυτά αντιμετωπίζονται με μια «αρραγή καρτερία», καθώς αναφέρει και το απολυτίκιό του στις 6 Μαΐου, ημέρα που τιμάται από την Εκκλησία, ακόμη και όταν η ανυπόμονη γυναίκα του έκανε ό,τι μπορούσε για να τον οδηγήσει στην αγανάκτηση και τη βλασφημία κατά του Θεού. Ως παραδείγματα υπομονής αναφέρονται ακόμη ο Αβραάμ, ο Ιωσήφ, η μητέρα των Μακκαβαίων.

Στην Καινή Διαθήκη πρότυπο υπομονής είναι ο ίδιος ο Θεάνθρωπος Χριστός. Υπέμεινε χλευασμούς, λοιδορίες, κακοπραγίες, σταύρωση και θάνατο. Όποιος μιμείται το Χριστό, γράφει ο Χρυσόστομος, υπομένοντας το δικό του σταυρό, αυτός θα συμβασιλεύσει μαζί του.

Το ίδιο έκανε και ο Παύλος για να αντιμετωπίσει τις θλίψεις, τις ανάγκες, τις στενοχώριες, τις πληγές, τις φυλακές, τις ακαταστασίες, τους κόπους, τις αγρυπνίες και τις νηστείες (Β΄ Κορ. 6, 4-5). Με τον ίδιο τρόπο αντιμετώπισαν τις απειλές, τους βασανισμούς και την εξουθένωση και οι μάρτυρες της πίστεως διαχρονικά, αλλά και οι μεγάλοι ασκητές τις επιθέσεις του διαβόλου.

-Την υπομονή ως τρόπο αντιμετώπισης της εχθρότητας και του μίσους των συνανθρώπων υπέδειξε η Ορθόδοξη Παράδοση, βασισμένη στην αδιάκριτη και απροϋπόθετη αγάπη. Η υπομονή προλαβαίνει κυρίως την εκδίκηση και την ανταπόδοση. Όποιος αγαπά υπομένει τους πάντες και τα πάντα, δικαιολογεί τους άλλους και κατηγορεί μόνο τον εαυτό του.

Ποια είναι η ωφέλεια από την καλλιέργεια της υπομονής;

-Δοκιμάζεται πρωτίστως η πίστη και η εμπιστοσύνη στην πρόνοια του Θεού. Δεν μπορεί να υπάρχει υπομονή, γράφει ο Χρυσόστομος, χωρίς τίς αλήθειες της πίστεως. Μέσω αυτής αποδεικνύει κάποιος αν πιστεύει ορθά και σταθερά στο Θεό.

-Δοκιμάζεται ακόμη και η συγγένεια προς αυτόν. Όποιος δεν υπομένει και δεν ανέχεται τους ανθρώπους, όπως ακριβώς κάνει ο Θεός, δεν έχει καμιά σχέση μαζί του.

-Χωρίς υπομονή πάνε χαμένοι όλοι οι αγώνες κατά της αμαρτίας και υπέρ της αρετής. Έτσι εξηγείται γιατί οι Πατέρες της Εκκλησίας την θεωρούν θεμέλιο των αγαθών. Ο ιερός Χρυσόστομος για παράδειγμα την κατονομάζει βασίλισσα και μητέρα των αρετών, κορωνίδα και θεμέλιο των κατορθωμάτων, λιμένα χωρίς κύματα. Προπαντός η υπομονή παρέχει ασφάλεια και ηρεμία. Τελικά τίποτε δεν μπορεί να συγκριθεί μαζί της

-Η υπομονή έχει τη δύναμη να εξημερώνει και τον πιο ατίθασο άνθρωπο, να μεταβάλλει το λιοντάρι, το αγριότερο από όλα τα θηρία, σε πρόβατο, όπως σχολιάζει ο ιερός Χρυσόστομος.

-Τα παραδείγματα της Χαναanaίας και του παραλυτικού χρησιμοποιούν οι ερμηνευτές Πατέρες για να διδάξουν την ωφέλεια της υπομονής. Και οι δύο κέρδισαν τη θεραπεία όχι μόνο του σώματος αλλά και της ψυχής.

-Με την υπομονή δοκιμάζεται η αγάπη προς τον πλησίον, ιδιαίτερα όταν αυτός είναι η αιτία των θλίψεων και κακοπραγιών.

-Με την υπομονή σώζονται οι οικογένειες και αποφεύγονται τα διαζύγια. Ο όσιος Παΐσιος αναφέρεται σε μια γυναίκα που ο άνδρας την περιφρονούσε και την κακομεταχειριζόταν, και επειδή εκείνη τα αντιμετώπιζε όλα με υπομονή και καλοσύνη, όταν πέθανε από τις κακουχίες και έγινε η εκταφή της ο τάφος της ευωδίαζε.

-Με την υπομονή, τέλος, δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις σωτηρίας. Αλλοίμονο σ' αυτόν που θα χάσει την υπομονή του, σημειώνεται στη σοφολογία της Παλαιάς Διαθήκης (Σοφ. Σειρ. 2, 14), ενώ στην Καθολική Επιστολή του Αδελφόθεου Ιάκωβου αναφέρεται ως κατάληξη της υπομονής ο αιώνιος στέφανος (Ιακ. 1, 12). Εδώ βρίσκεται και η μεγάλη διαφορά γαϊδάρου και ανθρώπου: Ενώ ο γάιδαρος κάποιες φορές χάνει την υπομονή του, ο άνθρωπος οφείλει να υπομένει μέχρι τέλους.